

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14, p. 317-332

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11685>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL
Yrd. Doç. Dr. Sezgin DEMİR

This article was checked by iThenticate.

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ LİDERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Mehmet ÖZCAN* - Murat ŞENGÜL** - Müberra ÇELİK*** - Anıl Kadir
ERANIL****

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 215 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın verileri “Öz Liderlik Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde; Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerini saptamak için betimsel istatistiklerden; ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerinin cinsiyet ve görev yapılan yerleşim yeri değişkenlerine göre incelenmesi için ise bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeyleri; düşünce ve fikirleri değerlendirme alt boyutunda (4.35) en yüksek öz liderlik ortalama puanına sahipken kendini ödüllendirme alt boyutunda (3.23) en düşük öz liderlik ortalama puanına sahip olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre ise kendini ödüllendirme alt boyutunda ve bütün alt boyutların ortalama puanına göre sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p < .05$). Bu sonuca göre, Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik davranışı sergileme düzeyleri kendini ödüllendirme boyutunda kadın öğretmenlerin ortalama puanı (3.54) erkek öğretmenlere göre (3.06) daha yüksektir. Tüm alt boyutlarda ortalama puana göre ise kadın (3.81) Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerinin erkeklere (3.67) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Görev yapılan yerleşim yeri açısından, illerde görev yapan öğretmenlerin öz liderlik düzeylerinin ilçelerde ve köylerde görev yapan öğretmenlere oranla daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturduğu

---

* Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, El-mek: mehmetozcan@nevsehir.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, El-mek: msengul2323@hotmail.com

*** Türkçe Öğretmeni, Kayseri Tomarza Atatürk Ortaokulu, El-mek: nebilay@hotmail.com

**** Sınıf Öğretmeni, Nevşehir Derinkuyu Kuyulutlar İlkokulu, El-mek: eranilanilkadir@gmail.com

belirlenmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeyleri 5 üzerinden (3.72) olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretmeni, öz liderlik, eğitim düzeyi, cinsiyet.

INVESTIGATION OF THE SELF-LEADERSHIP LEVELS OF TURKISH LANGUAGE TEACHERS

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the self-leadership levels of Turkish language teachers. The population of interest includes 215 Turkish language teachers who work at schools affiliated to the Ministry of National Education during 2015-2016 academic years. The research was based on the descriptive survey model. The adopted version of "Self-Leadership Questionnaire" was used to collect the descriptive data. The data is analyzed by way of mean and standard deviation values among descriptive statistics to determine the self-leadership levels of Turkish language teachers. Besides, Independent Samples t-test and one-way Anova test were implemented to evaluate the self-leadership levels of Turkish language teachers as per the variables of gender and depending on the location of service. It was observed that the self-leadership levels of Turkish language teachers ranked the highest average scores of self-leadership in evaluating beliefs and assumptions sub-scale (4.35) while they ranked the lowest average scores of self-leadership in self-reward sub-scale (3.23). The results of self-reward sub-scale depending on gender variables and of all sub-scales as per the average score showed statistical significance ($p < .05$). Female Turkish language teachers (3.54) scored higher than male Turkish language teachers (3.06) in self-reward sub-scale with regards to the levels of displaying self-leadership behaviors. In addition, the results revealed that female teachers have higher average scores (3.81) in all sub-scales when compared to self-leadership levels of male Turkish language teachers (3.67). The research finally presented that teachers who work in provinces possess higher levels of self-leadership that that of teachers who work in towns and countries in terms of location of service, which suggests a significant difference in between as well. The research results overall proved the self-leadership levels of Turkish language teachers to be (3.72) over 5.

STRUCTURED ABSTRACT

The concepts of teacher and student are of high importance in education system. The professional skills as well as the leadership level teachers possess have a significant impact on the cultivation of the students. Herewith, teachers inspire their students as a role-model. A great teacher is influential on the future of the students. Teachers of all disciplines can be mentors for students; nonetheless Turkish Language teaching comes to the forefront among these disciplines since a Turkish

---

Turkish Studies

Language teacher can promote effective use of mother tongue for students, which in the end emerges as the main building block for a successful education system.

Teachers should possess not only the professional skills but also have an effective communication and leadership skills. Herewith, a teacher who developed self-leadership skills can encourage everyone around and has the ability to motivate himself as well. A self-motivating person can be identified as a teacher who has the characteristics of self-leadership skill.

A Turkish Language teacher with self-leadership skills promotes enhanced self-awareness of students and contributes them for an intended use of mother tongue. A teacher with this skill can ensure achievement in many aspects, notably the communication. Turkish Language teacher recognizes the achievements of students and promote student motivation. In sum, a Turkish Language teacher with a high level of self-leadership encourages cultivation of creative individuals through this self-leadership skill and paves the way for a society where science and producing are respected for creative individuals with high levels of self-awareness.

Purpose of the study

The purpose of this study is to observe self-leadership levels of Turkish Language teachers. In this regard, this study aims to;

- 1- Determine self-leadership levels of Turkish Language teachers
- 2- Investigate whether the scores Turkish Language teachers gain on the self-leadership rating scale show a significant difference depending on the gender of teachers
- 3- Examine whether the scores Turkish Language teachers gain on the self-leadership rating scale show a significant difference depending on the location of service.

Method

This research involves the use of survey model. Survey models are based on the introduction of the existing situation as how they exist in an objective manner (Karasar, 2009). This research aims to determine the self-leadership levels of Turkish Language teachers who work in the schools affiliated to the Ministry of National Education of Turkey, based on their own views and to describe how these levels differ depending on the variables of gender and level of education. The research consists of a random sample of 215 Turkish Language teachers who work for 2015-2016 academic year in schools under Ministry of National Education. The data about the self-leadership levels of teachers are obtained through an adapted Turkish version of Self-Leadership Questionnaire (SLQ) by Tabak, Sığırı ve Türköz (2013), as developed by Anderson and Prussia (1997) and later confirmatory studies were performed by Houghton and Neck (2002). In line with the objective of the research, the mean and standard deviation values extracted from descriptive statistics have been examined to determine the self-leadership levels. Independent Samples t-test is conducted to explore whether the levels differ depending on the variables of gender and level of education of Turkish Language teachers.

Turkish Studies

Results and Recommendations

The results have revealed that self-leadership levels of Turkish Language teachers scored the highest (4.35) average level of self-leadership at the sub-scale of evaluating beliefs and assumptions while they scored the lowest (3.23) average level of self-leadership at the sub-scale of self-reward. The results of self-reward sub-scale depending on gender variables and of all sub-scales as per the average score showed statistical significance ($p < .05$). Accordingly, self-leadership behaviors of Turkish Language teachers suggest that the average score of female teachers (3.54) are higher at self-reward sub-scale than male teachers (3.06). Furthermore, the self-leadership levels of female Turkish language teachers (3.81) according to the average scores achieved are reported to be higher than that of male Turkish language teachers (3.67). With regards to the location of service, the self-leadership levels of teachers who work at provinces are revealed to be higher and create a significant difference compared to that of teachers who serve at towns and countries. The result of the research indicates that the self-leadership levels of Turkish Language teachers are found to be (3.72) over 5.

Pursuant to the research findings, the contributions of possessing high levels of self-leadership by teachers both for themselves and their students are listed below. Hereunder, a Turkish language teacher with high levels of leadership is characterized by a positive role-model for students, highly self-confident, high level of professional knowledge, high level of empathy and communicative competence, highly inquisitive with eager for knowledge, critical, reflective and creative thinking skills, ability to organize team works and guide team members to a direction set.

As a consequence, the mission of the Turkish language teachers is to teach students effective and appropriate use of mother tongue beyond the course achievements. The Turkish language teacher who offers students such a competence should be outside the scope of conventional teacher model. It is of importance for Turkish language teachers who are beyond the conventional teacher model to have self-leadership skills among the leadership types. The Turkish language teacher who exhibits the aforementioned self-leadership behaviors listed contributes to the creation of a society where science and producing are respected. Thus, Turkish language teachers with high levels of self-leadership serve for the positive formation of education system.

Keywords: Turkish language teacher, self-leadership, level of education, gender.

1. GİRİŞ

Eğitim sistemi içerisinde öğretmen ve öğrenci kavramları oldukça önemli yer tutmaktadır. Öğretmenlerin mesleki becerisi ve liderlik düzeyleri öğrencilerin şekillenmesi üzerinde öneme sahiptir. Bu bağlamda öğrenciler öğretmenlerini kendilerine model olarak alabilirler. Öğretmenin iyi bir model olması öğrencilerin geleceği üzerinde etkilidir. Öğretmenlerin öğrencilere model olması tüm öğretmenlik branşları için geçerlidir. Bu branşlar içinde Türkçe öğretmenliği önemli yer tutmaktadır çünkü model bir Türkçe öğretmeni öğrencilerin ana dilini etkili bir şekilde kullanmasına fayda sağlayabilir. Bayraktar'a göre (2014) dil insanlar arasında anlaşmayı, duygu ve düşünce

alışverişini sağlayan, bilinmeyen bir zamanda, bilinmeyen bir biçimde oluşan, ait olduğu toplumu her yönüyle ifade eden, işaret ettiği varlık ve kavramlarla arasında doğrudan bir ilişki bulunmayan nedensiz ses sembollerinin oluşturduğu, yaşayan ve doğal bir sistemdir. Başka bir ifade ile ana dili etkili kullanmak başarılı bir eğitim sisteminin temel yapı taşı olarak karşımıza çıkabilir. Ana diline hâkim bir neslin yetiştirilmesi bilim ve üretim yapan insanların yetişmesine de olanak sağlar.

Bilgi ve teknoloji çağında, toplumlarının refah düzeylerini ancak, ekonomik kalkınma planlarında başarılı reformlar gerçekleştirebilen ülkeler yükseltebilmektedir. Ülkelerin kalkınma planlarında, nitelikli insan gücü yetiştirme, üstün yetenekli gençleri gereksinim duyulan bilim alanlarına yöneltme politikaları önemli bir yer tutmaktadır (Gür, 2013). Dolayısıyla öğretmenlerin sadece mesleki becerilere sahip olması değil aynı zamanda etkili bir iletişim ve liderlik becerisine sahip olması önemlidir. Bu bağlamda, Temizkan (2008), öğretmenlerin öncelikle sağlam bir alan bilgisine ve disiplinine sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerinin davranışlarında istenen değişimleri gerçekleştirecek kişiler olarak pedagojik bilgi ve becerilerle donatılması, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaları konusunda da yeterli bir düzeye getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özbilen de (2012) eğitim yoluyla öğrencilere istedik yönde kazandırılmak istenen nitelikler, öğrenme-öğretme sürecinde en etkili kişiler olan öğretmenlerin sorumluluklarını yerine getirebilmeleri ile mümkün olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bir öğretmenin ne kadar nitelikli ve yeterli ise şüphesiz diğer öğretmenlerden daha başarılı olacağını; onun eğitim verdiği öğrencilerin de diğer öğrencilere kıyasla daha başarılı olacaklarını ve küreselleşen dünyaya uyum sağlamakta daha az zorluk çekeceklerini ifade etmektedir. Özden'e (2011) göre ise öğretmen adaylarının mesleklerini profesyonelce yerine getirebilmeleri için mezun olmadan önce; alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel kültür alanlarında iyi yetişmeleri gerekmektedir. Bu gereklilikleri yerine getiren bir Türkçe öğretmeni adayı sınıfında etkili bir öğretmen olarak görev yapabilir. Türkçe öğretmenin etkili bir öğretmen olması sadece meslek öncesi kazandığı bu beceriler ile değil mesleki süreçte edineceği deneyimlerle de pekiştirilecektir. Bu süreçte, Türkçe öğretmenlerine de önemli görevler düşmektedir. Börekçi'ye (2009) göre bu görevler, öncelikle öğrencilerinde bir dil bilinci oluşturmaları, onlara dil konusunda olumlu tutum ve davranışlar kazandırmaları, okuma alışkanlığı ile düşünebilme ve düşündüklerini yazılı ve(ya) sözlü olarak ifade edebilme becerisi kazandırmalarıdır. Yukarıdaki becerilere sahip olan ve bu becerileri uygulayabilen bir Türkçe öğretmenin sahip olması gereken bir diğer beceri ise liderliktir. Lider öğretmen, iyi bir model olmanın ötesinde öğrenciler üzerinde önemli derecede de etkiye sahiptir.

Alan yazınında, liderlik ile ilgili çok kapsamlı tanımlara rastlamak mümkündür. Hoy ve Miskel'a göre (2010), kişiler kendilerini lider olarak görebilmek için güçlü ve zayıf yönlerini fark edebilmelidir. Liderlerin bu yönlerini fark edebilmeleri için de yoğun ve etkileşimli bir süreçten geçmesi gerekir. Bu süreçleri Gardner (1990) şu şekilde sıralamıştır: a) Fiziksel canlılık ve dayanıklılık b) Eylemlerde zekâ ve doğru düşünüp karar verebilme, c) Sorumluluk almaya isteklilik, d) Görevi başarıyla yerine getirme, e) Grupların ihtiyaçlarını anlayabilme, f) İnsanlarla uğraşmada beceriklilik, g) Başarma ihtiyacı, h) Motive edebilme gücü, i) Yönetme, karar verme ve öncelikleri belirleme gücü, j) Azim ve sebat, k) Güven / sır tutma, l) Kazanma gücü ve güven verme m) Kendini ortaya koyabilme /atılganlık, n) Yaklaşımın esnek ve kolayca uyum sağlayabilir olmasıdır. Bu süreçler bir liderde bulunması gereken temel özellikler olup liderlik kavramı da kendi içerisinde farklı boyutlara ayrılmaktadır. Bu kapsamda liderlik türlerinden birisi olan öz liderlik ise sorumluluk verildiğinde bireyin kendini yönlendirerek sorumluluk sahibi davranışlarda bulunma sürecini ifade eder (Manz & Sims, 2001).Choi de (2007), öz liderliğin bireyin kişiliği, özellikleri veya tercih yapısının bir yansıması olabileceğine değinmiştir. Manz ve Neck (2004) ise öz liderlik becerisine sahip kişilerin hangi durumların refleksif (dönüşümlü) davranışları tetiklediğini ve bir durumu aktif olarak değerlendirirken hangi temel varsayımların dikkate alındığını anlamalarının çok önemli olduğunu söylemektedir.

Turkish Studies

Öz liderlik becerisine sahip bir lider yalnızca çevresini etkilemez; aynı zamanda kendisini de motive edebilme ve(ya) etkileme becerisine sahiptir. Kendisini motive edebilme ve(ya) etkileme becerisine sahip olan kişi, bu özelliği ile diğer liderlik türlerinden ayrılmaktadır. Bu bağlamda Manz (2015) öz liderlik özelliklerine sahip kişinin kendini etkileme sürecini; özgünlük, sorumluluk ve kapasite artışı olarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre özgünlük; davranışı yönlendiren daha üst düzey standartlara yönelik dikkati ifade eder. Bu kavram, ne yapılacağı ve özellikle nasıl çaba gösterileceği ile ilgili daha temel soruların ötesindeki nedenlerle tutarlılık gösterir. Sorumluluk; sorumluluk arz eden amaçlara yönelik kendiliğinden yönlendirilebilen niyet ve davranışları ifade eder. Bu bileşen, kurumsal sosyal sorumluluk ve kurum içi erdem anlayışıyla tutarlılık gösterir. Son olarak genişletilmiş kapasite ise; daha geniş bir yelpazedeki öz liderlik kapasitesine katkıda bulunan öz liderlik yöntem ve stratejilerine olan önemi ifade eder. Bu üç sınıflamaya sahip bir Türkçe öğretmeni özgünlük kapsamında dersini nasıl işleyeceğini; mesleki yeterlilik ve tutarlılık açısından uzman bir şekilde yapabilir. Sorumluluk kapsamında da dersi kendiliğinden yönlendirebilme becerisine sahiptir. Genişletilmiş kapasite kapsamında ise; Türkçe öğretmeni öz liderlik yöntem ve stratejilerine hâkimdir.

Yukarıda bahsedilen yöntem ve stratejiler ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce model stratejileri olmak üzere üç temel kategoriye ayrılmaktadır (Manz ve Neck, 2004; Manz ve Sims, 2001; Prussia ve diğerleri, 1998; Neck ve Manz, 1992; akt. Neck ve Houghton, 2006). Bu bağlamda davranış odaklı stratejiler, davranışsal yönetimi, özellikle de gerekli ancak pek sevilmeyen görevlerle ilgili davranışların yönetimini kolaylaştırmak için bireyin öz farkındalığını artırmaya çalışmaktadır. Doğal ödül stratejileriyle kişinin özü itibarıyla bir görev ya da faaliyetin eğlenceli yanlarıyla motive olduğu veya ödüllendirildiği durumların oluşturulması hedeflenmektedir. Son olarak yapıcı düşünce modeli stratejileri, performansı olumlu yönde etkileyebilecek yapıcı düşünce modellerinin ve alışılmış düşünme biçimlerinin oluşumunu kolaylaştırmak üzere tasarlanmıştır.

Öz liderlik becerilerine sahip bir Türkçe öğretmeni de öğrencilerinin öz farkındalığını artırarak onların ana dilini başarılı bir şekilde kullanan bireyler olmasına katkı sağlar. Bu beceriye sahip bir öğretmen başta iletişim faktörü olmak üzere birçok konuda başarı gösterir. Türkçe öğretmeni öz liderlik becerisi ile öğrencilerinin başarılarını fark ederek onların motive olmasına katkı sağlar. Bu motivasyon öğretmenin pekiştiricileri ile güçlendirilebilir. Bu süreci başarılı bir şekilde götüren Türkçe öğretmeni yaratıcı bireylerin ortaya çıkmasını sağlar. Ana dilini etkili kullanan, öz farkındalığı yüksek yaratıcı bireyler üretim ve bilim toplumu olmanın yolunu açar.

Bu araştırmanın amacı Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerini incelemektir. Bu bağlamda;

- 1- Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerinin saptanması,
- 2- Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik ölçeğinden aldıkları puanların öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi,
- 3- Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik ölçeğinden aldıkları puanların öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modelleri, var olan durumu, var olduğu biçimde ve nesnel bir yaklaşım ile ortaya koyma üzerine temellenmektedir (Karasar, 2009). Bu bağlamda, bu çalışma, Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeyleri ve öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerine göre öz liderlik puanlarının anlamlı bir farklılığa sahip olup olmama durumu var olan hâli ile sunulacak olan tarama modelinde bir çalışmadır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Kolay örnekleme yöntemiyle ulaşılan 215 Türkçe öğretmeni ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Ölçek formlarının dağıtılması ve toplanması sürecinde 228 kişiye ulaşılmıştır. Bu süreç sonunda 13 ölçek formu gerekli özen gösterilmeden doldurulduğu için ayıklanmıştır. Sonuç olarak analizlerde 215 kişinin ölçek formu değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Tablo 1’de örneklemin cinsiyet ve görev yapılan yerleşim yerini gösteren betimsel istatistik tablosu sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	78	36,3
	Erkek	137	63,7
Görev Yapılan Yerleşim Yeri	Köy	23	10,7
	İlçe	112	52,1
	İl	80	37,2
Toplam		215	100

Tablo 1 incelendiğinde, Türkçe öğretmenlerinin cinsiyet dağılımlarında erkeklerin kadınlara göre sayıca daha fazla olduğu, görev yapılan yerleşim yeri değişkenine göre ise ilçede görev yapan Türkçe öğretmeni sayısının ilde ve köyde görev yapan Türkçe öğretmenlerine oranla fazla olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri öz liderlik ölçeği ile cinsiyet ve görev yapılan yerleşim yeri demografik değişkenlerinin yer aldığı kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır.

Öz Liderlik Ölçeği: Araştırmada öz liderlik ile ilgili veriler; Anderson ve Prussia (1997) tarafından geliştirilen daha sonra Houghton ve Neck (2002) tarafından doğrulayıcı çalışmaları yapılan Öz Liderlik Ölçeği’nin Tabak, Sığı ve Türköz (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış formuyla elde edilmiştir. 5’li likert tipinde olan 29 maddelik öz liderlik ölçeğine ilişkin toplanan verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını görmek için araştırmacılar tarafından Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerine bakılmıştır; (KMO) değeri .837 ve Bartlett’s sonucu 3515.026 ($p < .00$) olarak bulunmuştur. Buna göre ölçek 3 boyutlu ve 8 alt boyutludur ve bu boyutlar toplam varyansın % 66.5’ini açıklamaktadır. Bu sonuçlar ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonunda elde edilen veriler, paket program ile analiz edilmiştir. Araştırmada.05 manidarlık düzeyi esas alınmıştır. Araştırmanın amacına yönelik olarak; öz liderlik düzeylerini saptamak için betimsel istatistiklerden; ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Türkçe öğretmenlerinin cinsiyete ve görev yapılan yer değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğinin incelenmesi için de bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Aşağıda Tablo 2’de Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik özelliklerine ilişkin istatistiksel veriler madde ve faktörler altında sunulmuştur.

Tablo 2. Türkçe Öğretmenlerinin Öz Liderlik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Faktör 1: Kendine Hedef Belirleyerek Başarılı Performans Hayal Etme	$\bar{X}$	SS
1- Önemli işlerde, başarıyı üst düzeyde sergileyebilmek için hayal gücümü kullanırım.	3.73	.80
8- Bir işe başlamadan önce, kendimi o işi başarıyla tamamlamış gibi hayalimde canlandırırım.	3.67	.77
16- Bir işi yapmadan önce, o işi başarıyla yaptığımı kafamda tasarlarım.	3.87	.75
17- Kendim için tespit ettiğim belirli hedefleri gerçekleştirmek için çalışırım.	4.30	.62
23- Karşılaştığım zorlukların üstesinden gelebildiğimi, özellikle gözümde canlandırırım.	3.87	.79
24- Gelecekte ulaşmak istediğim hedefleri düşünürüm.	4.24	.75
28- Kişisel başarımlar için özel hedefler belirlerim.	3.93	.82
Faktör 1 Toplam	3.95	.52
Faktör 2: Kendini Ödüllendirme	$\bar{X}$	SS
3- Bir görevi başardığımda, özellikle zevk aldığım bir şeyleri yaparak kendimi ödüllendiririm.	3.30	.97
10- Bir işi iyi yaptığımda, kendimi özel bir şekilde (iyi bir akşam yemeği, sinema, alışveriş, seyahat vb.) ödüllendiririm.	3.21	1.10
19- Bir görevi başarıyla sonuçlandırdığımda, çoğunlukla kendimi sevdiğim bir şeyle ödüllendiririm.	3.20	1.00
Faktör 2 Toplam	3.23	.96
Faktör 3: Kendi Kendine Konuşma	$\bar{X}$	SS
2- Karşılaştığım problemleri çözmeye çalışırken kimi zaman yüksek sesle, kimi zaman da içimden kendi kendime konuşarak durumu gözden geçirmeye çalışırım.	3.68	.77
9- Zor koşullar altında çalışırken, kimi zaman kendi kendime konuştuğum olur (yüksek sesle veya zihnimden).	3.26	.94
18- Zor durumlarla karşılaştığımda, o durumun üstesinden gelebilmek için kendi kendime sesli ya da sessiz konuşmalarla telkinler yaparım.	3.69	.91
Faktör 3 Toplam	3.55	.69
Faktör 4: Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme	$\bar{X}$	SS
4- Zor bir durumla karşılaştığımda, kendi mantığıma başvurarak durumu değerlendiririm.	4.38	.56
11- Sorun yaşadığım durumlar hakkındaki düşüncelerimin doğruluğunu zihnimde tartmaya çalışırım.	4.31	.63
20- Biriyle anlaşmazlığım olduğunda, kendi düşünce ve fikirlerimi açıkça ifade eder, gerekirse o düşünce ve fikirleri doğruluğu açısından değerlendirebilirim.	4.24	.64
25- Fikirlerim ve inançlarım hakkında düşünür ve değerlendirmeler yaparım.	4.49	.63
Faktör 4 Toplam	4.35	.43
Faktör 5: Kendini Cezalandırma	$\bar{X}$	SS
5- Başarısız olduğum zamanlarda, kendimi yetersiz bulma eğilimindeyimdir.	3.84	.84
12- Başarısız olduğum durumlarda kendime çok kızarım.	3.71	.92
21- Bir işte yeterince başarılı olamadığım zamanlarda kendimi suçlu hissederim.	3.74	1.01
26- Bir işi başarmadığım zaman, kendimle ilgili memnuniyetsizliğimi açık olarak ifade ederim.	2.05	.71
Faktör 5 Toplam	3.33	.62

Turkish Studies

Faktör 6: Kendini Gözleme	$\bar{X}$	SS
6- Mesleğimde ne kadar iyi olduğumu takip ederim.	4.40	.62
13- Bir işi yaparken ne kadar iyi olduğumun farkındayım.	4.02	.60
22- İşimi ne kadar iyi yaptığıma dikkat ederim.	4.45	.60
27- Üzerinde çalıştığım konuların hangi aşamasında olduğumu takip ederim.	4.37	.58
Faktör 6 Toplam	4.31	.43
Faktör 7: Kendine Hatırlatıcılar Belirleme	$\bar{X}$	SS
7- Neyi başarmam gerektiğini hatırlamak için notlar kullanırım.	3.42	.90
15- Başarmam gereken işlere odaklanmamı sağlayacak, somut hatırlatıcılar kullanırım (notlar, listeler vb.).	3.46	1.04
Faktör 7 Toplam	3.44	.77
Faktör 8: Doğal Ödüller Üzerinde Düşüncüyü Odaklama	$\bar{X}$	SS
14- Çevremde heyecanı ve tutkumu diri tutan, bana pozitif enerji veren insan ve nesnelere bulundurmaya çalışırım.	3.64	.78
29- İşlerin yapılması için kendime has yöntemlerim vardır.	3.85	.98
Faktör 8 Toplam	3.74	.71
Genel	3.72	.37

Tablo 2'ye göre faktörlerde yer alan sorulara verilen cevaplar incelendiğinde; kendine hedef belirleyerek başarılı performans hayal etmesi (3.95), kendini ödüllendirmesi (3.23), kendi kendine konuşması (3.55), düşünce ve fikirleri değerlendirmesi (4.35), kendini cezalandırma (3.33), kendini gözleme (4.31), kendine hatırlatıcılar belirleme (3.44) ve doğal ödüller üzerinde düşüncüyü odaklama boyutu ise (3.74) olarak bulunmuştur. Buna göre; düşünce ve fikirleri değerlendirme alt boyutunda (4.35) en yüksek öz liderlik ortalama puanına sahipken kendini ödüllendirme alt boyutunda (3.23) en düşük öz liderlik ortalama puanına sahip olduğu görülmektedir. Öz liderlik becerisini oluşturan 8 alt boyutunun ortalama puanı ise 5 üzerinden (3.72) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre, Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik davranışını sergileme düzeylerinin “yeterli” olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Türkçe öğretmenlerin cinsiyetlerine göre öz liderlik puanları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla, bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik davranışlarını sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu ortaya koyan veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Türkçe Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Öz Liderlik Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Levene		t	p
					F	p		
Kendine Hedef Belirleyerek Başarılı Performans Hayal Etme	Erkek	137	3.90	.55	2.21	.14	-1.83	.07
	Kadın	78	4.03	.48				
Kendini Ödüllendirme	Erkek	137	3.06	.91	.60	.44	-3.57	.00
	Kadın	78	3.54	.98				
Kendi Kendine Konuşma	Erkek	137	3.52	.73	2.94	.09	-.81	.42
	Kadın	78	3.59	.62				
Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme	Erkek	137	4.36	.42	.01	.92	.43	.66
	Kadın	78	4.34	.45				
Kendini Cezalandırma	Erkek	137	3.35	.61	.35	.56	.40	.69
	Kadın	78	3.31	.64				
Kendini Gözleme	Erkek	137	4.30	.45	.37	.54	-.21	.83
	Kadın	78	4.32	.41				
Kendine Hatırlatıcılar Belirleme	Erkek	137	3.38	.73	1.23	.27	-1.68	.09
	Kadın	78	3.56	.82				
Doğal Ödüller Üzerinde Düşünceyi Odaklama	Erkek	137	3.68	.68	.39	.53	-1.91	.06
	Kadın	78	3.87	.73				

Tablo 3'e göre Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerinin saptanmasına ilişkin ortalama puanlar her alt boyutta cinsiyet değişkenine göre ayrı ayrı ele alınmıştır. Varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Levene istatistiğine göre bütün alt boyutların cinsiyet değişkenine göre homojen dağıldığı ($p > .05$) görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda ikili grupların karşılaştırılması için yapılan bağımsız gruplar için t testi analizine göre 8 alt boyutun 7'sinde sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. 2. alt boyut olan "Kendini Ödüllendirme" de sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p < .05$). Bu sonuca göre, Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik davranışı sergileme düzeyleri kendini ödüllendirme boyutunda kadın öğretmenlerin ortalama puanı (3.54) erkek öğretmenlere göre (3.06) daha yüksektir.

Türkçe öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerine göre öz liderlik puanları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu analize göre, "Kendine Hedef Belirleyerek Başarılı Performans Hayal Etme", "Kendini Ödüllendirme", "Kendini Gözleme", "Kendine Hatırlatıcılar Belirleme" ve "Doğal Ödüller Üzerinde Düşünceyi Odaklama" boyutları için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) (Tablo 4) yapılmıştır. Geri kalan üç alt boyutta ise Levene testi sonuçları homojen çıkmadığı için Kruskal- Wallis H testi (Tablo 5) yapılmıştır.

Tablo 4: Türkçe Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Yerleşim Yerine Göre Öz Liderlik Ortalama Puanlarının Farklılaşma Durumunu Ortaya Koyan Varyans Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	Levene		F	p	Farkın Kaynağı
									F	p			
Kendine Hedef Belirleyerek Başarılı Performans Hayal Etme	Köy	23	3.91	.57	Gruplar Arası	2.56	2	1.28					
	İlçe	112	3.85	.53	Gruplar İçi	56.80	212	.27	1.05	.35	4.77	.01	İl-İlçe İl-Köy
	İl	80	4.09	.48									
	Toplam	215	3.95	.53	Toplam	59.36	214						
Kendini Ödüllendirme	Köy	23	3.41	.80	Gruplar Arası	7.38	2	3.69					
	İlçe	112	3.06	.94	Gruplar İçi	191.83	212	.90	1.40	.25	4.08	.02	İl-İlçe
	İl	80	3.43	1.00									
	Toplam	215	3.23	.96	Toplam	199.22	214						
Kendini Gözleme	Köy	23	4.09	.36	Gruplar Arası	1.48	2	.74					
	İlçe	112	4.31	.42	Gruplar İçi	38.57	212	.18	1.98	.14	4.07	.02	İl-İlçe İl-Köy
	İl	80	4.37	.45									
	Toplam	215	4.31	.43	Toplam	40.06	214						
Kendine Hatırlatıcılar Belirleme	Köy	23	3.43	.77	Gruplar Arası	5.20	2	2.60					
	İlçe	112	3.30	.78	Gruplar İçi	120.82	212	.57	.26	.77	4.57	.01	İl-İlçe İl-Köy
	İl	80	3.64	.72									
	Toplam	215	3.44	.77	Toplam	126.02	214						
Doğal Ödüller Üzerinde Düşünceyi Odaklama	Köy	23	3.85	.59	Gruplar Arası	3.60	2	1.80					
	İlçe	112	3.62	.71	Gruplar İçi	102.83	212	.48	.92	.40	3.71	.03	İl-İlçe
	İl	80	3.89	.71									
	Toplam	215	3.74	.71	Toplam	106.43	214						

Tablo 4'e göre ilde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin kendine hedef belirleyerek başarılı performans hayal etme boyutunda ortalama puanları (4.09), köyde görev yapanların (3.91) ve ilçede görev yapanların (3.85) olarak bulunmuştur. Kendini ödüllendirme alt boyutunda ilde görev yapanların ortalama puanı (3.43), köyde görev yapanların (3.41) ve ilçede görev yapanların (3.06) olarak bulunmuştur. Kendini gözleme alt boyutunda ilde görev yapanların ortalama puanı (4.37), ilçede görev yapanların (4.31) ve köyde görev yapanların (4.09) olarak bulunmuştur. Kendine hatırlatıcılar belirleme alt boyutunda ilde görev yapanların ortalama puanı (3.64), köyde görev yapanların (3.43) ve ilçede görev yapanların (3.30) olarak bulunmuştur. Doğal ödüller üzerinde düşünceyi odaklama alt boyutunda ilde görev yapanların ortalama puanı (3.89), köyde görev

Turkish Studies

yapanların (3.85) ve ilçede görev yapanların (3.62) olarak bulunmuştur. Gruplar arasındaki bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bir sonuçtur ($p < .05$).

Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırma Tukey test sonucuna göre;

- Kendine hedef belirleyerek başarılı performans hayal etme boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanlar ile illerde ve köylerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine,
- Kendini ödüllendirme alt boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine,
- Kendini gözlemle alt boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanlar ile illerde ve köylerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine,
- Kendine hatırlatıcılar belirleme alt boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanlar ile illerde ve köylerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine,
- Doğal ödüller üzerinde düşünceyi odaklama alt boyutunda ise illerde ve ilçelerde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine anlamlı bir farklılık vardır ($p < .05$).

“Kendi Kendine Konuşma”, “Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme” ile “Kendini Cezalandırma” faktörlerindeki verilerin homojen olmadığı saptanmıştır. Bu yüzden, parametrik istatistikler için “normallik” varsayımının karşılanmadığı durumlarda alternatif bir test olarak önerilen (Büyüköztürk, 2006: 145) ilişkisiz k-örneklem için Kruskal Wallis H (KWH) testi kullanılmıştır.

Tablo 5. Türkçe Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Yerleşim Yerine Göre Öz Liderlik Ortalama Puanlarının Farklılaşma Durumunu Ortaya Koyan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	%	Sıra Ortalaması	Sd	KWH	p
Kendi Kendine Konuşma	Köy	23	10.7	92.39	2	4.152	.13
	İlçe	112	52.1	103.96			
	İl	80	37.2	118.14			
Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme	Köy	23	10.7	79.65	2	13.234	.00*
	İlçe	112	52.1	101.06			
	İl	80	37.2	125.87			
Kendini Cezalandırma	Köy	23	10.7	79.00	2	6.002	.05
	İlçe	112	52.1	112.50			
	İl	80	37.2	110.04			

Tablo 5'e göre Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik puanları; kendi kendine konuşma ve kendiniz cezalandırma alt boyutlarına göre görev yaptığı yer değişkeni açısından anlamlı bir farklılığa sahip ($p > .05$) değilken “Düşünce ve Fikirleri Değerlendirme” alt boyutunda anlamlı bir farklılığa sahiptir ($p < .05$).

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada cinsiyet ve görev yapılan yerleşim yeri değişkenleri açısından Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeyleri incelenmiştir. Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeyi 5 üzerinden 3.72 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre, Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik davranışını sergileme düzeylerinin “yeterli” olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kadın Türkçe öğretmenlerinin öz

liderlik düzeylerinin (3.81) erkeklere (3.67) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik davranışı sergileme düzeyleri kendini ödüllendirme boyutunda kadın öğretmenlerin ortalama puanı (3.54) erkek öğretmenlere göre (3.06) daha yüksektir. Görev yapılan yerleşim yeri açısından ise “Kendine Hedef Belirleyerek Başarılı Performans Hayal Etme” boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanlar ile illerde ve köylerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine, “Kendini Ödüllendirme” alt boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine, “Kendini Gözlemleme” alt boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanlar ile illerde ve köylerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine, “Kendine Hatırlatıcılar Belirleme” alt boyutunda illerde ve ilçelerde görev yapanlar ile illerde ve köylerde görev yapanların ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine, “Doğal Ödüller Üzerinde Düşünceyi Odaklama” alt boyutunda ise illerde ve ilçelerde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin ortalama puanları arasında illerde görev yapanlar lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < .05$).

Bu araştırmada Türkçe öğretmenlerinin öz liderlik düzeylerine ilişkin olarak elde edilen puanlar öğretmenlerin kendilerini yeterli gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Buna göre öz liderlik düzeyinin yüksek çıkması durumunu; özgünlük, sorumluluk ve kapasite artışı olarak tanımlanmaktadır. Özgünlük; nasıl bir davranış gösterilmesi gerektiği ve bu davranış için ne kadar çaba gösterilmesi gerektiği ile ifade edilmektedir. Sorumluluk; işbirlikçi sosyal davranış ve örgütlere fayda sağlama olarak açıklanmaktadır. Kapasite artışı ise öz liderlik kapasitesinin geliştirilmesi olarak vurgulanmıştır (Manz 2015; Shek & Leung, 2016). Mehdinezhad ve Mansouri da (2016), öz liderlik düzeyi yüksek olan bireyler; geleceğe yönelik daha ulaşılabilir hedefler oluşturur ve bu hedefe gideceği takım arkadaşlarını motive etme noktasında başarılı bulur. Hong ve Kim (2007) ve Wang, Xie ve Cui (2016), öz liderlik davranışı sergileyen bireylerin iş stresi ile daha iyi baş edebilmesinden dolayı strese daha az gireceklerini söylemektedir. Wang, Xie ve Cui (2016), öz liderlik düzeyi yüksek olan kişilerin problemlerle baş etme düzeyinin de yüksek olduğunu söylemektedir. Shek ve Leung (2016), öz liderlik düzeyleri yüksek olan öğretmenler öğrencilerinin güçlü ve zayıf yönlerini daha iyi görürler. Öz liderlik, bireyin kendi davranışlarını kontrol etme, belirli davranışsal ve bilişsel stratejiler kullanarak kendilerini yönlendirme süreci olarak tanımlanır (Manz, 1986; Manz & Neck, 2004; Neck & Houghton, 2006, akt; Andressen, Konrad ve Neck, 2012).

Liderlik ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik araştırmalara bakıldığında; liderlik ve cinsiyet arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu görülmektedir (Rosener, 1990; Helgeson, 1990; Druskat, 1994; Thacker, 1995; Carless, 1998). Bu durum kadın ve erkeklerin liderlik stili açısından farklı beklentiler ile sınırlandırıldıkları gerçeğini ortaya koymaktadır ve bu tip beklentilerin başlıca nedeni toplumsal kurallarla şekillenen sosyal roller ve cinsiyetlere atfedilen karakteristik özelliklerdir (Uğurlu, 2009). Özetle, araştırma bulguları çerçevesinde bir öğretmenin yüksek düzeyde öz liderlik becerisine sahip olmasının kendisine ve öğrencilerine sağlayacağı faydalar aşağıda sıralanmıştır. Buna göre liderliği yüksek bir Türkçe öğretmeni, kendi kişisel gelişiminin yolunu açan, öğrencilerine olumlu bir model olan, özgüveni yüksek, mesleki farkındalığı yüksek, empati ve iletişim becerisi yüksek, araştırma ve sorgulama düzeyi yüksek, eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip, takım çalışmalarını organize edebilen ve bu takımı peşinden sürükleyebilme becerisine sahip bir öğretmen modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Türkçe öğretmenlerinin en temel görevleri öğrencilere ana dilini doğru ve etkili kullanmayı öğretmek gibi ders kazanımlarının yanı sıra öğrencilere liderlik etmek ve liderlik hasletlerine sahip bireyler olmalarını sağlamaktır. Bunun için Türkçe öğretmenin geleneksel öğretmen kalıplarından sıyrılarak öz liderlik becerilerini göstermeleri önemlidir. Çünkü bilgi ve üretim toplumunun oluşmasına, eğitim sisteminin olumlu yönde şekillenmesine katkı sağlayacak yegâne kişiler, öz liderlik davranışları sergileyecek olan öğretmenlerdir.

KAYNAKÇA

- Andressen, P., Konradt, U. & Neck, C. P. (2012). The relation between self-leadership and transformational leadership: Competing models and the moderating models and the moderating role of virtuality. *Journal of Leadership & Organizational Studies* 19(1), 68-82.
- Bayraktar, N. (2014). *Dil bilimi*. İstanbul: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Börekçi, M. (2009). Türk dili edebiyatı ve Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi sürecinde dilbilim ve Türkçe öğretimi. *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, 4(3), 419-429.
- Büyükoztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Carless, S. A. (1998). Gender differences in transformational leadership: An examination of superior, leader, and subordinate perspectives. *Sex Roles*, 39, 887-902.
- Choi, J. (2007). Motivational theory of charismatic leadership: Envisioning, empathy, and empowerment. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13, 24-43.
- Druskat, V. (1994). Gender and leadership style: Transformational and transactional leadership in the Roman Catholic Church. *Leadership Quarterly*, 5, 99-119.
- Gardner, J. W. (1990). *On leadership*. New York: Free Press.
- Gür, R. (2013). *TÜBİTAK Bursiyerlerinin Akademik Başarılarının Bursiyer Belirleme Puanları Ve Alan Türlerine Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Helgeson, S. (1990). *The female advantage: Women's ways of leadership*. New York: Doubleday Currency.
- Hong, J. Y., & Kim, J.-Y. (2007). Self-leadership, job stress and job satisfaction among clinical nurses. *Journal of the Korean Academy of Nursing Administration*, 13, 184-190.
- Hoy, K. W. & Miskel G. C. (2010). *Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama* (Çev.: S.Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Manz C.C. (2015) Taking the self-leadership high road: smooth surface or potholes ahead? *The Academy of Management Perspectives*, 29(1), (132-151).
- Manz, C. C. & Neck, C. P. (2004). *Mastering self-leadership: Empowering yourself for personal excellence (3rd ed.)*. Upper Saddle River: Pearson Prentice-Hall.
- Manz, C. C., & Sims, H. P. (2001). *The new superleadership: Leading others to lead themselves*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishing Co.
- Mehdinezhad, V. & Mansouri, M. (2016). School principals' leadership behaviours and its relation with teachers' sense of self-efficacy. *International Journal of Instruction*, 9(2), 51-61.
- Neck, C. P. & Houghton, J.D. (2006). Two decades of self-leadership theory and research: past developments, present trends, and future possibilities. *Journal of Managerial Psychology*, (21) 4, 270-295.
- Neck, C. P. & Manz, C.C. (1992). Thought self-leadership: the impact of self-talk and mental imagery on performance. *Journal of Organizational Behavior*, 12, 681-99.

- Özbilen, F. M. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlikleri Hakkındaki Görüşleri (Kars İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Prussia, G. E., Anderson, J. S., & Manz, C. C. (1998). Self-leadership and performance outcomes: The mediating influence of self-efficacy. *Journal of Organizational Behavior*, 19(5), 523–538.
- Rosener, J. D. (1990). Ways women lead: The command-and-control leadership style association with men is not the only way to succeed. *Harvard Business Review*, 68, 119–125.
- Shek, D. T. L. & Leung, H. (2016). Developing self-leadership and responsibility and moving away from egocentrism. *International Journal of Disability, Development and Education*. 15 (2), 157-164.
- Tabak, A., Sığı, Ü., & Türköz, T. (2013). Öz Liderlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Çalışması. *Bilig*, 67, 213.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.
- Thacker, R. A. (1995). Gender, influence tactics, and job characteristics preferences: New insights into salary determination. *Sex Roles*, 32, 617–638.
- Uğurlu, O. (2009). *Liderlik davranışının değerlendirilmesinde liderin cinsiyeti, liderlik stili ve cinsiyete ilişkin tutumları arasındaki ilişki*. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora tezi. Ankara.
- Wang, Y., Xie, G., & Cui, X. (2016). Effects of emotional intelligence and self-leadership on students' coping with stress. *Social Behavior and Personality*, 44(5), 853-864.

